

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
91 88 Kristianstad
44-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete, Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i
fritidshem, 15 hp
HT 2021
Fakulteten för lärarutbildningar

Plikten framför allt?

*- En studie om fritidshemmets
uttalade mål och riktlinjer i
förhållande till elevernas egna
behov*

Anton Samuelsson

Emil Hedlund

Författare

Anton Samuelsson

Emil Hedlund

Titel

Plikten framför allt? - En studie om fritidshemmets uttalade mål och riktlinjer i förhållande till elevernas egna behov.

Engelsk titel

Duty above all! - A study of the after school center stated goals and guidelines in relation to the students' own needs.

Handledare

Göran Roos

Examinator

Sara Lenninger

Sammanfattning

Fritidshemmets uppdrag innebär att pedagogerna ska planera undervisning utifrån det centrala innehållet i Lgr 11 samtidigt som de ska hörsamma elevernas individuella behov av rekreation. Fritidshemmets planerade undervisning går inte alltid hand i hand med elevens egna behov av rekreation vilket gör fritidshemmets uppdrag komplext. Det kan uppstå en spänning mellan lärarnas professionella plikt att planera och genomföra undervisning utifrån Lgr 11 och att tillmötesgå elevernas individuella behov. Vad väger tyngst? Fritidshemmets vilja att genomföra den undervisning som uppdraget kräver eller att tillgodose elevernas individuella behov genom att eleverna själva får välja aktiviteter.

Denna studie har undersökt hur fritidspersonal prioriterar och resonerar i sitt uppdrag gällande planerad undervisning utifrån läroplanen och elevernas egna behov genom kvalitativa intervjuer. Genom hermeneutisk tolkning av respondenternas svar har vi fått en bild av hur de intervjuade fritidslärarna tänker. Resultatet visade att det var stor variation i resonemangen kring elevbehov och läroplansbaserad undervisning. Vi kunde konstatera att tradition och funktion var betydande påverkansfaktorer för hur fritidslärarna resonerade kring fritidshemsverksamheten. Tradition i form av fritidshemmets inarbetade rutiner och pedagogers uppfattning om lärande. Funktion i form av fritidshemmets dagliga uppdrag utifrån elevgruppen, personaltäthet och utifrån lokalerna.

Ämnesord

Elevens behov, undervisning på fritidshemmet, meningsfull fritid,

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
1. Inledning	4
1.1 Centrala begrepp	6
1.1.1 Elevens individuella behov	6
1.1.2 Planerad vuxenstyrd undervisning utifrån läroplanen	6
1.1.3 Meningsfull fritid	7
1.2.4 Fritidspersonal	7
1.2 Bakgrund	7
1.2.1 Lgr 11 kapitel 1 - Skolans värdegrund och uppdrag	8
1.2.2 Lgr 11 kapitel 2 - Övergripande mål och riktlinjer	8
1.2.3 Lgr 11 kapitel 4 - Fritidshemmet	8
1.2.4 Fritidshemmet - Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del	9
1.2.5 Allmänna råden i fritidshem	10
1.2.6 Skollagen och barnkonventionen	11
1.3 Syfte	12
1.4 Forskningsfrågor	12
2. Forskningsöversikt	12
2.1 Undervisningsuppdragets komplexitet	12
2.2 Fritidshemmets förutsättningar	13
2.3 Fritidshemmet syn på elevens egenvalda lek/aktivitet	13
2.4 Fritidshemmets verksamhetsutvärdering	14
2.5 Sammanfattning forskningsgenomgång	15
2.6 Teoretiskt perspektiv	15
3. Metod	16
3.1 Val av metod – kvalitativ intervju	16
3.2 Urval	16
3.3 Genomförande	17
3.4 Bearbetning och analys	18
3.4.1 Transkribering	18
3.4.2 Hermeneutisk analys	19
3.5 Etiska överväganden	19
3.6 Validitet och reliabilitet	20
3.7 Metoddiskussion	21
4. Redovisning av resultat	22

4.1 Vuxenstyrd planerad undervisning utifrån Lgr 11	22
4.2 Elevernas individuella behov av rekreation	24
4.3 Frivillig eller obligatorisk undervisning.....	25
5. Sammanfattande analys av resultat.....	26
6. Diskussion.....	28
7. Litteraturlista.....	32
9. Bilagor.....	34
9.1 Intervjuguide	34
9.2 Missivbrev	35

1. Inledning

Enligt Lgr 11 ska fritidshemmet stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid (Skolverket, 2019). Det ska ske genom att undervisningen tar sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter (Skolverket, 2019). Det blir en ekvation som vi inte får ihop då det i praktiken tenderar att bli motsägelsefullt.

När fritidshemmet skall planera undervisning utifrån det centrala innehållet i Lgr 11 samtidigt ska tillgodose alla elevernas individuella behov kan de uppstå en intressekonflikt som grundar sig i att de eleverna som kommer till fritids har helt olika behov av rekreation. Det finns elever som har stort behov av att få springa av sig och röra på sig efter en stillasittande dag i skolan samtidigt som andra elever behöver varva ner efter skoldagens slut. En del elever behöver lugn och ro efter skolan medan andra elever har behov att få leka i grupp. Elevgrupperna på fritids är ofta stora, har blandade åldrar och varje elev är unik och har således olika behov av rekreation. Hur kan fritidsverksamheten som i sitt uppdrag ska planera och genomföra undervisning utifrån ett centralt innehåll samtidigt kunna hörsamma elevernas individuella behov? Läroplanens dubbla budskap gör fritidspedagogens uppdrag komplext. Fritidshemmets uppdrag förpliktigar personalen att planera sin undervisning utifrån det centrala innehållet och de riktlinjer som finns i styrdokument samtidigt som de ska se och lyssna in elevernas egna behov. Vad väger tyngst? Fritidshemmets vilja att genomföra den undervisning som uppdraget kräver, eller elevernas självvalda aktiviteter efter deras individuella behov av rekreation. Det blir en balansgång mellan lärarnas professionella plikt att undervisa utifrån läroplanen och elevernas individuella behov vilket gör frågan relevant och intressant utifrån flera perspektiv.

För det första så kan begreppet meningsfull fritid ifrågasättas. När utbildningspolitiska styrdokument bestämmer vad en meningsfull fritid bör innehålla blir det problematiskt utifrån ett demokratiskt och humanistiskt perspektiv. Anders Persson (2014) menar att utbildningssystemet formulerar mål och innehåll utifrån en genomsnittselev som sällan existerar vilket gör att skolan producerar normalitet och avvikelse. Fritidshemmets gruppstyrda undervisning blir norm och de elever som inte deltar från den undervisningen bildar avvikelse vilket förminskar vissa elevbehov. Läroplanen för fritidshemmet utgår från en konstruerad mall som ska utveckla elevens förmågor, kunskaper och färdigheter. De elever som hamnar utanför mallen riskerar att ses som något som försvårar undervisningsuppdraget. Även Biesta (2006) ifrågasätter humanismen i att specificera ett generellt och färdigt framgångskoncept, i detta fall ett framgångskoncept där ett framtaget innehåll ska generera och främja en meningsfull fritid.

Eleven förväntas delta i undervisningen och utifrån denna förväntan bildas en normalitet som påverkar eleverna då rädsla för avvikelser tenderar att tysta det egna behovet. Michel Foucault (2004) menar att eleven formas av en modern kunskapsdisciplin som bland annat differentierar, jämför, homogeniserar och hierarkiserar. Hur agerar fritidslärare om elever hellre vill göra något annat än att delta i en planerad gruppundervisning? Vilka signaler skickas ut till de elever som har behov av eller hellre vill göra något annat än den gruppaktivitet som fritidshemmet planerat?

En annan aspekt av vår fråga gällande hur fritidspersonalen resonerar i valet mellan planerad undervisning och elevernas egna behov är likvärdigheten. Fritidsundervisningen skiljer sig åt då olika prioriteringar och tolkningar förekommer vilket kan resultera i ett hot mot skollagen som kräver en likvärdig utbildning. (SFS 2010:800, kap. 1 § 9). Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas (Skolverket, 2019). En förutsättning för detta är att de som bedriver fritidsverksamheten har en likvärdig uppfattning om uppdragets innebörd.

I fritidshemmets läroplan uppstår ett spänningsfält mellan riktad undervisning och barnens behov. Ett spänningsfält som behöver undersökas och granskas för barnens, personalens och likvärdighetens skull. Vi har hittat forskning som bekräftar problematiken utifrån olika infallsvinklar. Vi anser dock att det behövs forskning med detta dilemma som huvudfråga då problematiken behöver uppmärksammas och fritidspedagogens yrkesroll tydliggöras.

1.1 Centrala begrepp

1.1.1 Elevens individuella behov

Med elevens behov syftar vi på det eleven behöver för sitt eget välmående och sin egen utveckling. Utgångspunkten är att alla elever är olika och har olika behov till rekreation på fritidshemmet. Det finns en mångfald av olikheter i en elevgrupp vilket gör att det även finns en mångfald av elevbehov. Det är varje elevs individuella behov som vi syftar på i vår studie gällande fritidshemmets kontext. En kontext där styrdokument (Skolverket, 2019) pekar på att alla elevernas individuella behov av rekreation ska höras.

1.1.2 Planerad vuxenstyrd undervisning utifrån läroplanen

Undervisning definieras i skollagen som ”sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande

av kunskaper och värden” (SFS 2010:800, kap. 1 § 9). Undervisning i fritidshemmets kontext kan ske på många sätt men när vi i denna studie talar om fritidshemmets undervisning är skollagens definition närmast. För att förtydliga använder vi i denna studie begrepp som vuxenstyrd undervisning, planerad undervisning, riktad eller målstyrd undervisning. Dessa begrepp står för en planerad undervisning av fritidspedagog utifrån läroplanens innehåll och som har ett syfte till lärande av kunskap eller förmåga.

När detta begrepp används är det en pedagog som planerar och genomför undervisningen med ett syfte kopplat till läroplanen. En aktivitet som genomförs med eleverna på fritidshemmet.

1.1.3 Meningsfull fritid

Begreppet meningsfull fritid är ett intressant begrepp hämtat från läroplanen där det står att undervisningen i fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid (Skolverket, 2019). I kommentarmaterialet till läroplanens fjärde del står det att när eleverna får möjlighet att möta meningsfulla aktiviteter i fritidshemmet kan de utveckla ett intresse för och få erfarenheter av olika slags aktiviteter som kan vara betydelsefulla för elevernas fritid men också för deras fortsatta liv (Skolverket, 2016). Det påpekas också i samma handling att det som är meningsfullt kan variera för olika elever (Skolverket, 2016).

1.2.4 Fritidspersonal

De som utbildar sig idag kan titulera sig grundlärare med inriktning på fritidshemmet. Innan 2011 kunde en examen leda till fritidspedagogexamen, barn och ungdomspedagogisk examen med inriktning mot arbete som fritidspedagog samt lärarexamen med inriktning mot fritidshem (Rudvall, 2001). De varierande examenstitlarna har bidragit till att fritidspersonalen går under många namn När vi skriver fritidspedagog eller fritidslärare syftar vi på behöriga lärare för fritidshemmet.

1.2 Bakgrund

Som vi inledningsvis skrev kan uttalade direktiv och rekommendationer i fritidshemmets kontext upplevas motsägelsefulla. För att förstå problematiken kommer vi i detta kapitel redovisa fritidshemmets förpliktelser och rekommendationer gällande undervisning och elevbehov utifrån aktuella utbildningspolitiska styrdokument. Vi kommer gå igenom och redovisa de rekommendationer och skyldigheter fritidshemmet har i sitt uppdrag gällande

undervisning och elevbehov. De dokument vi har valt att fokusera på är Läroplanens kapitel 1,2 och 4, allmänna råd för fritidshem, skollagen och barnkonventionen. Dessa styrdokument utgör ramarna för fritidshemmets pedagogik och uppdrag.

1.2.1 Lgr 11 kapitel 1 - Skolans värdegrund och uppdrag

Läroplanens första del, skolans värdegrund och uppdrag, är gällande även för fritids. Detta kapitel lyfter vikten av elevernas lärande och utveckling samtidigt som elevers olika behov och förutsättningar ska uppmärksammas och beaktas. I Lgr 11 står det att utbildningen ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära (Skolverket, 2019). Vidare står det att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Att den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper (Skolverket, 2019). Kapitel 1 i Lgr 11 påtalar att skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen och utbildningen kan därför aldrig utformas lika för alla (Skolverket, 2019).

1.2.2 Lgr 11 kapitel 2 - Övergripande mål och riktlinjer.

Kapitel 2 i läroplanen är gällande i tillämpliga delar för fritidsverksamheten. I detta kapitel anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundskolan (Skolverket, 2019). I detta kapitel fastställs det att det är skolan ansvarar för att eleverna inhämtar och utvecklar kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem och att grunden för skolans verksamhet är att eleven har lust att lära, är nyfiken och utforskande (Skolverket, 2019). Läraren ska se till så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att elevens egen kunskapsutveckling går framåt. Läraren ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan (Skolverket, 2019).

Precis som föregående kapitel är skolans riktlinje att uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar och tänkande (Skolverket, 2019).

1.2.3 Lgr 11 kapitel 4 - Fritidshemmet

Det fjärde kapitlet berör enbart fritidshemmet och redogör fritidshemmets syfte och centrala innehåll. Inledningsvis står det att begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i

fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet (Skolverket, 2019). Denna vida tolkning av begreppet undervisning understryker att lärande på fritidshemmet sker på många olika sätt. Undervisningens syfte är att stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid genom att beakta elevernas behov, intressen och erfarenheter (Skolverket, 2019). Undervisningen i fritidshemmet ska enligt Lgr 11 komplettera skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och utgå från elevernas behov, intressen och initiativ (Skolverket, 2019)

I undervisningens centrala innehåll finns 31 lärandemål uppdelade under följande fyra rubriker:

- Språk och kommunikation
- skapande och estetiska uttrycksformer
- natur och samhälle, lekar
- fysiska aktiviteter och utevistelse

I fritidshemmets kapitel i Lgr 11 finns även följande sju punkter som redogör över de förmågor som eleven ska utveckla genom undervisningen:

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- ta hänsyn till personliga behov av balans mellan aktivitet och vila,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, samt
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

1.2.4 Fritidshemmet - Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del

I denna handling från Skolverket förtydligas fritidshemmets uppdrag. Utifrån läroplanens påtalande att undervisningen i fritidshemmet ska utgå från elevernas behov, intressen och erfarenheter så förklaras det här att undervisningen ska utgå från elevernas verklighet och var de befinner sig i sin utveckling. Elevernas delaktighet och inflytande är därför viktiga ledord vid planering av olika aktiviteter (Skolverket, 2016). Vidare står det att kunskapsområdena inte behöver motsvara aktiviteter, moment eller teman utan enbart är ett sätt att strukturera innehållet

i läroplanen. Hur fritidshemmet arbetar med kunskapsområdenas innehåll kan med fördel avgöras med eleverna (Skolverket, 2016). Kommentarmaterialet slår fast att eleverna ska erbjudas en strukturerad och utvecklande undervisning som knyter an till elevernas kunskaper och erfarenheter från förskoleklassen och skolan, samtidigt som den blickar framåt. Elevernas lärande och utveckling stöds genom att det finns ett tydligt syfte och en progression med de olika aktiviteterna eleverna får möta i undervisningen (Skolverket, 2016).

Komentarmaterialet lyfter även begreppet rekreation och påpekar att rekreation och vila är olika för olika människor. De menar att det för någon kan innebära att dra sig undan en stund från gruppen för att göra ingenting eller för att ägna sig åt en koncentrerad ensamsyssla. Vidare kan rekreation för någon annan vara att till exempel sitta och småprata eller ägna sig åt en idrott (Skolverket, 2016).

1.2.5 Allmänna råden i fritidshem

I allmänna råden för fritidshem står det att det är viktigt att huvudman, rektor samt personal i fritidshem väl insatta med fritidshemmets uppdrag för att kunna arbeta målstyrt. Det är lärare i fritidshem och fritidspedagoger som ansvarar för undervisningen i fritidshemmet. Det är deras uppdrag att se till att undervisningen sker med utgångspunkt i läroplanen. För att få till en målstyrd verksamhet behöver fritidspersonalen utgå från första och andra kapitlet i läroplanen när de planerar sin undervisning (Skolverket, 2014). Att bara planera och utvärdera aktiviteter är inte tillräckligt, då kommer planeringen och utvärderingen vara inriktade på vilken aktivitet som görs istället för själva syftet och målen utifrån läroplanen (Skolverket, 2014). Personalens planerade aktiviteter skall utgå från läroplanen samt utifrån elevgruppens behov och intressen (Skolverket, 2014). Personalen i fritidshem behöver utgå från såväl individens som gruppens behov vid planering och genomförande av verksamheten. I allmänna råden står det också att fritidshemmet har goda möjligheter att komplettera förskoleklassen och skolan genom att erbjuda eleverna en meningsfull fritid som stimulerar deras fortsatta utveckling och lärande. I fritidshemmet skall omsorg, utveckling och lärande bilda en helhet som i tillsammans bildar begreppet undervisning. Den pedagogiska verksamheten skall planeras och genomföras så att den är anpassad till både enskilda elevers och gruppens behov (Skolverket, 2014).

I allmänna råden beskrivs också vikten av elevgruppens storlek i fritidshemmet. I för stora grupper blir det svårt för personalen att tillgodose elevernas behov och då riskerar de positiva effekterna av att vistas i en grupp att bli motsatta (Skolverket, 2014). Vidare står det att i en

elevgrupp med många elever och få personal finns risken att det blir en styrd verksamhet där personalen säger till eleverna vad de skall göra på fritidshemmet (Skolverket, 2014). Det är alltså viktigt att gruppstorleken på fritidshemmet inte är för stora så att personalen har möjlighet att tillgodose elevernas behov.

Fritidshemmet skall erbjuda eleverna en meningsfull fritid, rekreation och vila samt stimulera elevernas utveckling och lärande. Eleverna har möjlighet att uppleva fritiden som meningsfull om verksamheten är trygg och stimulerande samt formas utifrån deras intressen och behov, eleverna behöver också för att uppleva fritiden som meningsfull ha inflytande över verksamheten (Skolverket, 2014).

Det är av stor vikt att verksamhetens i fritidshemmet anpassas efter elevgruppens behov. Särskilt behöver de äldsta och de yngsta elevernas behov och intressen uppmärksammas då åldersspannet på fritidshemmet kan vara stort (Skolverket, 2014). Alla elever behöver utmaningar utifrån vilken nivå de befinner sig på och det är personalens uppgift att sträva efter att stimulera elevernas behov (Skolverket, 2014).

1.2.6 Skollagen och barnkonventionen

I skollagen (2010:800) står det att utbildningen skall ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Det står också att barn och elever skall ges inflytande över utbildningen samt stimuleras att aktivt ta del i arbetet (2010:800). Eleverna har, i enlighet skollagen (2010:800), rätt att ha inflytande och att deras inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad. Barnkonventionen gör gällande att alla barn har rätt till utbildning. Skolan skall vara obligatorisk, kostnadsfri samt tillgänglig för alla. I barnkonventionen står det också att skolan skall hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter (Unicef, 2018).

Barn har också rätt till lek, vila och fritid. Alla barn har också rätt att fritt delta i det konstnärliga och kulturella livet, och detta är något som konventionsstaterna skall respektera och främja (Unicef, 2018). Barn har också rätt till att delta i rekreation och fritidsverksamhet (Unicef, 2018). Då barnen enligt barnkonventionen har rätt till att delta i rekreation och fritidsverksamhet har de således även rätt att inte delta.

1.3 Syfte

Vi har för avsikt att undersöka hur fritidspersonal prioriterar och resonerar gällande avvägningen mellan planerad undervisning och elevernas egna behov.

1.4 Forskningsfrågor

Hur prioriterar och resonerar fritidspedagoger gällande planerad undervisning i förhållande till elevens eget behov?

Varför prioriterar och resonerar fritidspedagoger som de gör gällande planerad undervisning i förhållande till elevens egna val och behov?

2. Forskningsöversikt

Vi har valt studier som berör undervisningen på fritidshemmet. Då fritidshemmet inte hade någon läroplan innan 2011 (Lundgren et al., 2020) så har vi för att hitta aktuell och relevant forskning kring ämnet valt att fokusera på studier som är gjorda efter detta årtal.

2.1 Undervisningsuppdragets komplexitet

Vi har sökt studier som har granskat fritidshemmets uppdrag för att undersöka om tidigare forskning bekräftar fritidshemsundervisningens komplexitet. Vi har hittat en mängd artiklar som vittnar om att fritidshemmets styrdokument är tolkningsbara vilket leder till att undervisningen skiljer sig åt. Eva Kane (2015) bekräftar osäkerheten kring fritidshemmets uppdrag då hon menar att fritidspersonalen befinner sig i ett ingenmansland. Kane (2015) skriver att elevernas fritid och egenvalda aktiviteter finns på ena sidan medan behovet att komplettera skolans lärandemål finns på den andra. En liknande slutsats publiceras av Ann Ludwigsson och Carin Falkner (2016) som skriver att det faktum att fritidshemmet hamnar i kläm mellan skola och hem kan bidra till att fritidshemmet har svårt att leva upp till läroplanens grundläggande mål som att ta utgångspunkt i elevernas behov, nyfikenhet, intressen, erfarenheter och initiativ (Falkner, Ludwigsson, 2016). Samma problematik vittnar Birgit Andersson om när hon i sin avhandling studerat hur fritidshemmets styrdokument påverkar fritidspedagogers arbetssituation utifrån att fritidshemmen allt mer formas efter skolans behov. Studien visar att undervisningen skiljer sig åt beroende på vilket fritidshem som utför den

(Andersson, 2013). Att fritidshemmens undervisning inte är likvärdiga är något som även Catarina Andishmand slår fast i sin avhandling som granskat fritidshem belägna i socioekonomiskt skilda områden. Studien visar att fritidshemmen riskerar att upprätthålla och reproducera strukturella skillnader i barnens liv trots formulerade likvärdighetideal (Andishmand, 2017).

Ovanstående artiklar bekräftar att undervisningen på fritidshemmet varierar utifrån vilket fritidshem eller vilka fritidspedagoger eleverna har. Verksamheten är vilse i valet mellan planerat lärande och elevens individuella intressen och behov av rekreation. Artiklarna vittnar om det finns ett behov att klargöra fritidshemmets uppdrag då ovissheten kring uppdraget gör att fritidshemmets pedagogiska riktning och innehåll blir diffust. Uppdragets ottydighet gör det mer böjbart för påverkan gällande den enskilda skolans egna tolkningar, prioriteringar och förutsättningar.

2.2 Fritidshemmets förutsättningar

Det finns dock andra aspekter än det faktum att uppdraget är tvetydigt som påverkar fritidshemmets undervisning. Björn Haglund och Lena Boström har studerat fritidshemmets uppdrag utifrån de valmöjligheter fritidshemmet har att uppfylla sitt uppdrag då författarna menar att forskning och nationell statistik visar att förutsättningarna inte är gynnsamma (Boström & Haglund, 2020). I studien framgår det att strukturella brister och missnöje på fritidshemmet påverkar undervisningen. Bland annat hävdar personalen att deras arbete betraktas underordnat klasslärarnas arbete genom brist på planeringstid och avlägsen ledning. (Haglund & Boström, 2020). Författarna (2020) skriver att fritidshemmets förutsättningar att bedriva planerad undervisning påverkas av barngruppernas storlek och personaltäthet. Även Andishmand (2017) skildrar hur fritidshem med stora barngrupper kan ha negativ inverkan, dels på relationerna mellan personal och barn, dels för barnen sinsemellan. Personalen fokuserar på att ingripa istället för att föregripa och vid gruppindelningar så delas eleverna upp efter skolklass och kön, istället för att utgå från det individuella barnets behov (Andishmand, 2017).

2.3 Fritidshemmet syn på elevens egenvalda lek/aktivitet

Leken blir utifrån vårt syfte och våra frågeställningar viktig då fri lek väljs av eleven vilket innebär att elevens individuella behov blir mer hörsammat än i pedagogens styrda lek. Därför är det relevant för oss att undersöka lekens utformning på fritidshemmet. För att jämföra det

svenska fritidshemmets med andra länders motsvarighet har vi granskat Eva Kanes studie som jämför fritidshemmet i Sverige mot Storbritanniens motsvarighet. Kane (2015) skriver att synen på lek i svenska fritidshem är styrda av lek i relation till lärande medan leken i Storbritanniens motsvarighet sällan var någonting som de vuxna beblandade sig i. Att lek utifrån styrdokument ska framkalla lärande är även den slutsats som Eva Kane tillsammans med Linnea Holmberg (2020) slår fast när de studerade lek utifrån ett utbildningspolitiskt perspektiv. Författarna (2020) skriver att leken både blir demokratisk och odemokratisk beroende vilket perspektiv som används. Demokratisk eftersom fritidshemmet inte är belagt med någon obligatorisk närvaro eller plikt samt att leken är initierad av barnen själva. Odemokratisk utifrån att personalens professionella uppdrag som behöver säkerställa att innehållet i verksamheten håller sig inom de utbildningspolitiska givna ramarna. Barnens fria val skildras som potentiellt problematiska eftersom de riskerar att bli opassande aktiviteter och därigenom "bara lek" (Holmberg & Kane, 2020). Att leken är riktad och målinriktad är något som Charlotte Tullgren (2004) påtalar när hon undersöker vad i leksituationerna som blir föremål för pedagogernas styrning och vilka tekniker som pedagogerna använder för att styra barnen i leken. Studien är från 2004 och utgår från förskolan men är ändå relevant då innehållet rör utbildningspolitisk påverkan utifrån ett humanistiskt normperspektiv. Tullgren (2004) skriver att i styrningen av leken verkställs idéerna om den framtida människan och det framtida samhället. Det är leken som skapar det "normala" barnet med den "normala" barndomen. Vidare skriver Tullgren (2004) att visst innehåll i leken och vissa sätt att leka diskvalificeras i normalitetens namn.

2.4 Fritidshemmets verksamhetsutvärdering

Vi har även tittat på hur fritidspedagogers uppdragsansvar påverkar då undervisningen på fritidshemmet ska kvalitetsgranskas och utvärderas. Styrdokument uppmanar till lärande undervisning och fritidspedagogerna behöver planera, dokumentera och utvärdera sin verksamhet efter läroplanens riktlinjer. Karin Lager skriver att fritidshemmet integrering med grundskolans verksamhet i relation till mål och innehåll har förflyttat fritidshemmets verksamhet i en riktning mot en mer individualiserad praktik, där sociala aspekter inte ges samma utrymmen som tidigare (Lager, 2015). Fritidshemmets verksamhet är svårt att redovisa i form av kvalitet och dokumentation eftersom socialt och relationellt lärande inte låter sig mätas enligt gällande kvalitetsnormer (Lager, 2015).

2.5 Sammanfattning forskningsgenomgång

Sammanfattningsvis har vi valt forskning som belyser vårt syfte och våra frågeställningar utifrån olika perspektiv för få bakgrundskunskap och en större bild av ämnet. Vi har granskat studier utifrån läroplanens komplexitet och tvetydighet, utifrån valet mellan fri och styrd lek, utifrån fritidshemmets förutsättningar att bedriva undervisning, utifrån ett humanistiskt normperspektiv samt utifrån uppdragsansvar och kvalitetsgranskning av undervisningen.

2.6 Teoretiskt perspektiv

Utgångspunkten för denna studie är ett hermeneutiskt perspektiv. Brinkkjaer (2013) skriver att hermeneutiken kan tillämpas för att gå bakom ett fenomen och blottlägga själva förståelsen. Den formuleringen rimmar väl med vår ambition och vårt syfte då vi vill undersöka hur fritidspedagoger tänker kring sitt uppdrag gällande avvägningen mellan planerad undervisning och elevens fria val efter eget behov.

Inom hermeneutiken studerar man tolkning av texter och i ett hermeneutiskt perspektiv är tolkning av meningen det centrala temat (Kvale & Brinkmann, 2014). Inom hermeneutiken vill man tolka och förstå innebörden genom att beakta kontexten och den betydelsehorisont som produkten tillkommit inom (Brinkjær, 2013). I vår studie är kontexten fritidshemmets undervisning och betydelsehorisonten består av de faktorer som påverkar undervisningen. Hermeneutiken kan delas upp i filosofisk och metodisk hermeneutik där den filosofiska hermeneutiken till stor del handlar om hur människor förstår världen samt om människans existens i denna värld. (Brinkkjaer, 2013). Metodisk hermeneutik kan sammanfattas som en tolkningsprocess mellan del och helhet: delen ger förståelse av helheten, som i sin tur ger förståelse av delen (Brinkjær, 2013).

Vi anser att vår studie, våra forskningsfrågor och vårt syfte gynnas av metodisk hermeneutik då varje del blir viktig för helhetsbilden. Styrdokumentens innehåll, tidigare forskning och vår studie består alla av flertalet viktiga delar som hjälper oss att få en ökad förståelse och en fördjupad bild av vår studies syfte. Med hjälp av dessa delar kan vi tydligare se helheten och med hjälp av helheten kan vi förstå delarna. Brinkkjaer (2013) menar att hermeneutiken är ett verktyg för att rekonstruera vår förståelse av ett fenomen och hur detta fenomen är bundet till en bestämd kultur och en bestämd tid. Med hermeneutiken som verktyg vill vi skapa en bild av

hur dagens fritidshem prioriterar och resonerar gällande avvägningen mellan planerad undervisning och elevernas egna behov.

3. Metod

3.1 Val av metod – kvalitativ intervju

Vårt syfte är att undersöka hur fritidspersonal resonerar gällande undervisningsuppdraget i förhållande till elevens egna val och behov. Denscombe (2018) skriver att frågeformulär eller enkätundersökning bör undvikas om frågorna kräver ärliga och fullständiga svar och om informationen är komplicerad eller kontroversiell. Vi upplever att frågorna gällande detta ämne kommer vara känsliga och komplicerade utifrån de tolkningsmöjligheter som finns och de uppdrag som åligger personalen. Vi valde därför kvalitativ intervju som metod eftersom vi vill förstå hur fritidspedagogerna tänker kring våra frågeställningar. Vi använde oss utav semistrukturerade intervjuer som innebär att vi i förhand har planerat frågor som respondenten skall besvara. Denscombe (2018) En semistrukturerad intervju ger oss som vi som genomför intervjun flexibilitet när det gäller frågornas ordningsföljd samt respondenten utrymme att utveckla sina svar och idéer. (Denscombe, 2018).

Eliasson (2018) kallar den semistrukturerade intervjun för djupintervjuer. Detta eftersom intervjuaren har möjlighet att gå på djupet genom att ställa följdfrågor till respondenten utifrån dennes svar. Möjligheten att kunna vara flexibel och gå frågorna på djupet tycker vi är en stor fördel då vi vill kunna tolka in vad respondenterna svarar kring elevernas möjlighet till egna val och behov. Genom en semistrukturerad intervju fick vi just denna möjlighet där vi kunde be respondenterna utveckla sina svar samt ställa följdfrågor utifrån vad respondenterna svarar.

3.2 Urval

Vi har använt oss av kvalitativa intervjuer för att samla in data. Vi har använt oss utav ett explorativt urval. Enligt Denscombe (2018) brukar ett explorativt urval användas vid småskalig forskning för att samla in kvalitativa data. Detta görs för att undersöka relativt outforskade ämnen för att upptäcka nya teorier och idéer (Denscombe, 2018). Ett explorativt urval ger, enligt Denscombe (2018) forskarna möjlighet att få den bästa informationen genom att

forskarna får välja människor som med största sannolikhet har erfarenhet som ger kvalitativ information i ämnet. Då vi endast intervjuade behöriga fritidspedagoger med planeringsansvar kan vi genom explorativt urval säkerställa att urvalet blir korrekt och givande.

3.3 Genomförande

Vi hade planer på att göra intervjuerna digitalt då var osäkra på hur länge restriktionerna gällande Coronaviruset skulle kvarstå. När restriktionerna lättade kunde vi välja att göra intervjuerna ansikte mot ansikte vilket också blev vårt val efter viss betänklighet. Intervjuer som sker ansikte mot ansikte har många fördelar men har också en del tänkvärda faktorer som påverkar mötet. Kvale & Brinkmann (2014) lyfter upp kroppen och kroppsspråkets betydelse i ett personligt möte när de menar att en kropp aldrig är neutral, utan bär könets, rasens och klassens tecken. Kvale & Brinkmann (2014) menar att 90 procent av en mening är icke-verbal då den förmedlas genom kroppsliga tecken och gester och inte genom det talade språket. Kroppen bidrar på ett avgörande sätt till att definiera den kvalitativa forskningsintervjun vilket gör att Kvale & Brinkmann (2014) konstaterar att intervjuarens kroppsspråk påverkar intervjun. Denscombe (2018) skriver att forskaren bör minimera sin påverkan på undersökningsresultatet genom att inta en passiv och neutral hållning. Vi ämnade att följa författarnas råd och placerade oss framför intervjupersonen, höll lämplig ögonkontakt och visade intresse och öppenhet inför intervjupersonen.

Innan vi påbörjade intervjuerna informerades respondenterna om vad intervjun och studien skulle handla om. De fick information genom ett missivbrev där väsentlig information fanns. I missivbrevet förklarade vi studiens utgångspunkt, vad vi ville forska på samt hur vi skulle samla in data. Alla intervjuer genomfördes på respondenternas arbetsplatser och alla dessa är belägna i södra Sverige.

Vi valde att använda oss av en semistrukturerad intervju. Vid en semistrukturerad intervju har forskaren en färdig lista med ämnen eller frågor som skall behandlas eller besvaras under intervjun. Intervjuaren skall dock vara inställd på att vara flexibel med ämnenas och frågornas ordningsföljd och att låta den intervjuade utveckla sina idéer och svar (Denscombe, 2018). Vi ansåg att semistrukturerade intervjuer skulle hjälpa oss att komma in på djupet av våra kärnfrågor samt ge respondenterna möjlighet att utveckla sina svar genom att vi ställde följdfrågor. Vi ansåg att de semistrukturerade intervjuerna skulle ge oss ett rikt material att analysera som sedan skulle ge oss goda insikter vid analysen. Intervjuerna genomfördes enskilt på grund av att vi båda är yrkesaktiva och bor många mil ifrån varandra. Vi använde dock en

intervjuguide som gjorde att alla respondenter fick samma frågor och samma ämnen behandlades under intervjuerna.

Eftersom vi använde oss av semistrukturerade intervjuer för datainsamling där det skulle finnas ett antal frågor och ämnen som skulle behandlas under intervjun ansåg vi att det var en god idé att använda oss av en intervjuguide. En intervjuguide är ett manus som strukturerar upp intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2014). Guiden kan innehålla några av de ämnen eller frågor som skall behandlas och vi valde att göra en intervjuguide som bestod utav fyra kärnfrågor som var direkt kopplat till vårt studiesyfte. Vi lade även till ytterligare frågor om exempelvis hur många år de intervjuade hade arbetat som lärare i fritidshem samt under vilka år de gick sin utbildning, detta för att vi tyckte att det skulle kunna spegla varför de svarade som de gjorde.

Vi spelade in ljudet av intervjun med en mobil. Vi följde vår intervjuguide och ställde följdfrågor när vi kände att det behövdes för att nå kärnan i våra frågeställningar. Denscombe (2018) skriver att forskningsintervjuer kräver koncentration och ansträngning då forskaren måste tänka på hur han eller hon kan få så bra svar som möjligt i sin ansträngning att göra intervjun produktiv gällande forskningens syfte.

3.4 Bearbetning och analys

Denscombe (2018) påtalar att det i analyskedet är nödvändigt att arbeta med integritet och hög professionell standard då forskaren förväntas vara ärliga i sin process och inte manipulera data på ett partiskt sätt. Vi har behandlat intervjumaterialet utifrån ett professionellt och objektivt perspektiv då vi inte har haft någon egen vinning av att vinkla resultatet. Vårt syfte är att undersöka bakomliggande faktorer som utgör fritidspedagogers specifika val i fritidshemmets kontext vilket gör att det är av största vikt att intervjumaterialet behandlas opartiskt.

3.4.1 Transkribering

Efter de genomförda intervjuerna med respondenterna påbörjade vi en transkribering av den data vi samlat in. Björndal (2018) beskriver transkribering som att överföra något från ett system till ett annat. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver det som att transformera, att ändra från en form till en annan. Vid en transkribering skall det som sägs i det insamlade materialet skrivas ut och fördelen med detta är att vissa aspekter av materialet framkommer på ett tydligare sätt i skrift (Björndal, 2018). Denscombe (2018) skriver också om vikten av att transkribera det insamlade materialet. Transkriberingar gör det lättare att genomföra detaljerade sökningar och jämförelser mellan data. Om innehållet i en intervju används för att se den faktiska information

som intervjun innehåller kan man som forskare vara ganska selektiv vid transkriberingen då det kan räcka med att transkribera små delar av intervjun som går att använda som citat för att belysa särskilda delar (Denscombe, 2018). Kvale & Brinkmann (2014) är inne på samma linje då de menar att det inte alltid är nödvändigt att skriva ut allting utan endast det väsentliga. Författarna (2014) påtalar dock att många forskare föredrar att skriva ut hela intervjun för att få en överblick och se mönster, motsägelser och så vidare. Innan vi transkriberade pratade vi ihop oss om hur mycket vi skulle välja att transkribera. Då vi inte deltog på varandras intervjuer var vi båda överens om att transkribera allt som sades under intervjuerna för att få en tydligare bild av vad som behandlades under varandras intervjuer. Vi ansåg också, då vi använt hermeneutiken som metod för analys att det kan vara bra att transkribera hela intervjuerna då vi i analysdelen skulle tolka det faktiska innehållet ur varje intervju. Genom att skriva ut hela intervjuerna gav det oss förutsättningar att tolka intervjuerna i delar som i sin tur bildade en helhet utifrån det hermeneutiska perspektivet. Transkriberingen bidrog vidare till att det vi kunde sortera ut det som var väsentligt till vår studie utifrån vårt syfte och frågeställningar. Björndal (2018) skriver att vad som är relevant vid kodning av transkriberat material är beroende av det tema eller de frågeställningar som man arbetar med.

3.4.2 Hermeneutisk analys

I hermeneutiken analyserar man genom att hela tiden röra sig mellan delperspektiv och helhetsperspektiv. Vi tolkade först respondenternas individuella svar utifrån våra forskningsfrågor och utifrån vårt syfte. Vi skapade sedan ett dokument där vi färgkodade respondenternas olika svar. Vi satte sedan de färgkodade svaren under våra frågor så vi kunde jämföra hur respondenterna hade svarat. På så sätt kunde vi se alla delar för sig för att sedan se ett delperspektiv och ett helhetsperspektiv av vår studie. Poängen med rörelsen mellan perspektiven är, enligt Brinkkjær (2013), att man genom den hermeneutiska analysen uppnår en större förståelse då den som tolkar har en större överblick över sammanhanget. Med stöd av den hermeneutiska cirkeln som binder samman del och helhet (Kvale & Brinkmann, 2014) analyserade vi underlaget. Kvale & Brinkmann (2014) beskriver den hermeneutiska cirkeln som en god cirkel, eller spiral, som pekar på möjligheten av en allt djupare förståelse av meningen.

3.5 Etiska överväganden

Europeiska kodexen för forskningens integritet, är en utgåva från All European Academics (ALLEA). I denna skrift finns grundläggande principer som god forskningssed baseras på och

har rubrikerna tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvarighet. Tillförlitlighet gällande att säkerställa forskningens kvalitet, vilket avspeglas i design, metod, analys och utnyttjande av resurser. Ärlighet gällande om att utveckla, genomföra, granska samt rapportera och informera om forskning på ett öppet, rättvist, fullständigt och objektivet sätt. Respekt gällande respekt för kolleger, forskningsdeltagare, samhälle, ekosystem, kulturarv och miljö. Ansvarighet gällande ansvarighet för forskningen från idé till publicering, för ledning och organisation, för utbildning, tillsyn och mentorskap samt för dess vidare konsekvenser. (All European Academies, 2018). Vi har och har under hela arbetsgången haft ambitionen att följa dessa principer i vår studie.

De forskningsetiska huvudprinciperna innebär att forskaren skyddar deltagarnas intressen, garanterar att deltagandet är frivilligt och baserat på informerat samtycke. Att det undviker falska löften och bedrivs med vetenskaplig integritet samt följer den nationella lagstiftningen (Denscombe, 2018). Vi informerade deltagarna om studiens syfte och att undersökningen det är anonym. Vi informerade om att samtalen skulle spelas in för att sedan transkriberas. Ljudupptagningen kommer raderas efter att studien är färdigställd. En tumregel är att alla som deltar i ett projekt ska informeras om projektets syfte, frågeställningar, genomförande och hur det material som samlas in behandlas (Dahl et al.,2019). Deltagare ska även informeras om att de kan avstå från deltagandet även efter projektstart (Dahl et al.,2019). Vi valde ett samtyckesbrev där tydlig information om studien går att läsa. Intervjudeltagarna och vi som intervjuar skriver under dokumentet för att säkerställa en trygghet i processen.

3.6 Validitet och reliabilitet

Begreppet reliabilitet hör samman med forskningsresultatens konsistens och tillförlitlighet. Reliabilitet behandlas i relation till frågan om resultatet kan återges vid andra tillfällen och av andra forskare (Kvale & Brinkmann, 2014). En annan sak som också ofta lyfts i samband med begreppet reliabilitet är om intervjupersonernas svar kommer att bestå eller huruvida de kommer att förändra sina svar under intervjun eller ge olika svar till olika intervjuare (Kvale & Brinkmann, 2014). Rollen som intervjuare är också något som kan lyftas om reliabilitet vid forskningsintervjuer. Främst då gällande ledande frågor, som inte är en medveten taktik av intervjun. Ledande frågor kan oavsiktligt påverka intervjupersonernas svar (Kvale & Brinkmann, 2014). Med bakgrund till detta valde vi att endast ställa ledande frågor när vi behövde få förtydligat någonting eller för att få veta att vi verkligen förstått svaret på rätt sätt.

Kvale och Brinkmann (2014) skriver att validitet handlar om att genomgående under studiens gång validera hela forskningsprocessen. Kvale och Brinkmann (2014) menar att validiteten i en intervjustudie handlar om tillförlitlighet hos undersökningspersonernas berättelser och kvalitén på intervjuerna. Vi har genomgående under vår studie diskuterat om studiens validitet. Vi har sett på studien och intervjuerna med kritiska ögon. Vi har dessutom suttit på vår egen kammare och skrivit fram resultatet var för sig för att se om vi tolkat alla intervjusvar på samma sätt och om andra forskare kan tolka svaren liknande. I resultatdelen har vi också presenterat ett antal citat som är hämtade ifrån våra transkriberade intervjuer. På detta sätt är det enkelt för läsaren att se vilka spår vi följer i vår resultatdel.

3.7 Metoddiskussion

Kvale och Brinkman (2014) skriver att det finns tio vanliga kritiska aspekter vid en kvalitativ intervju. Ett problem med en kvalitativ forskningsintervju är att det kan ställas ledande frågor (Kvale & Brinkmann 2014). Dessa frågor kan således påverka svaren vid intervjun och i förlängningen också påverka resultatet. Vi har valt att bara ställa ledande frågor när vi har haft behov av att få någonting förtydligat eller för att undersöka om vi förstått svaret på rätt sätt. Kvale och Brinkman (2014) skriver även att en intervju är en levande social interaktion där tidsförloppet, tonfallet och kroppsuttrycken är tillgängliga för dem som deltar i samtalet. Här uppstår viss problematik som kan ses som kritisk för oss. Vi har valt att genomföra våra intervjuer ansikte mot ansikte vilket gjort att intervjuaren har haft omedelbar tillgång till respondentens kroppsspråk. Vi valde att spela in ljudet från intervjuerna med hjälp av en mobiltelefon, detta gjorde att kroppsspråket och gester från respondenten inte fanns med när vi transkriberade intervjuerna. En annan aspekt som ofta kan kritiseras i samband med kvalitativa intervjuer är att när forskare använder en kvalitativ metod blir inte resultatet representativt för en större grupp. Kvale och Brinkman (2014) skriver att om en studie skall förutsäga beteendet hos större grupper krävs ett större urval av undersökningspersoner, något som inte är möjligt med tidsödande kvalitativa intervjuer. I vår studie är urvalet relativt litet vilket gör att det inte går att garantera att vårt urval är representativt för hela yrkeskåren med lärare i fritidshem. Vi anser dock att vi har fått en god spridning på respondenterna då de har varit i olika ålder, kön och utbildat sig under olika perioder i det svenska utbildningssystemet.

4. Redovisning av resultat

Vi utgick från de svar vi fick från intervjuerna som berörde våra forskningsfrågor och vår studies syfte. Intervjuerna var semistrukturerade vilket innebar att följdfrågorna varierade men att intervjun hade huvudfrågor som ställdes till alla respondenter. Dessa frågor berörde hur ofta vuxenstyrd planerad undervisning utifrån Lgr 11 förekom, om undervisningen var obligatorisk eller frivillig, hur fritidshemmet arbetar för att tillmötesgå alla elevers behov, hur ofta barnen får bestämma själva vilken aktivitet de vill göra samt hur fritidshemmets planeringsarbete ser ut. Utifrån svaren på våra frågor har vi tematiserat resultatgenomgången utifrån tre huvudrubriker. Vuxenstyrd planerad undervisning utifrån Lgr 11 redovisar hur fritidslärarna resonerar kring sitt undervisande och målstyrda uppdrag. Elevernas individuella behov av rekreation redovisar hur fritidslärarna resonerar kring elevernas behov och hur de tillmötesgår det. Slutligen under rubriken: frivillig eller obligatorisk undervisning, redovisas hur fritidslärarna resonerar kring elevens valfrihet och delaktighet i fritidshemmets kontext.

Vi har medvetet valt att inte presentera respondenterna då vi i vår studie fokuserar på fritidslärares uppfattning i våra frågor. Vilket kön, vilken ålder eller på vilket slags fritidshem fritidsläraren arbetar på anser vi inte vara relevant information att redovisa utifrån vår studies syfte.

4.1 Vuxenstyrd planerad undervisning utifrån Lgr 11

Fritidslärare 3 och 4 i studien menar att deras respektive fritidshem dagligen bedriver vuxenstyrd planerad undervisning utifrån Lgr 11. Fritidslärare 4 berättade att de tidigare hade vuxenstyrd undervisning 2-3 tillfällen i veckan men att det i nuläget ligger på 4-5 tillfällen i veckan. Hon berättar att de arbetar tematiskt vilket innebär att den aktivitet de följer ett givet tema. De delar in eleverna i grupper och har ett rullande schema så att alla grupper får göra alla aktiviteter någon gång. När de planerar verksamheten har de mycket elevgruppsfokus då de behöver hålla isär vissa elever. De skriver in vad de ska göra under sitt valda tema och att de plockar stoff från läroplanen utifrån vad de vill genomföra inom de här olika områdena. Hon berättar att de använder trafikljusmodellen för att utvärdera fritidshemmets aktiviteter. (En metod där trafikljusets färger symboliserar hur väl något fungerar. Rödmarkeras något behövs det åtgärdas direkt, gulmarkeras något så behöver det bevakas och grönmarkeras det så är det något som fungerar positivt.) Fritidslärare 4 tillägger att denna utvärdering inte alltid sker.

Det kanske inte är varje dag vi gör det. För ibland är aktiviteten att vi ska gå till skogen, sen gör vi inte så himla mycket mer än att vi äter mellanmål där.

Fritidslärare 2 påpekar att de alltid försöker tänka på vilket lärande som skall ske och tänka utifrån läroplanen. Att läroplanen skall hållas levande hela tiden och man skall ha koll på den även fast man inte har en utbildning. Hon påpekar att det ger väldigt mycket tillbaka om man har utbildade kollegor. Hon berättar att hon tycker läroplanen ska vara ett levande dokument för alla, att det är läroplanen vi har att förhålla oss till.

Det handlar om vad vi sett på kvalitetsindikatorerna och de underlagen vi har och vad vi har sett i elevenkäter och föräldraenkäter. Det är många underlag som bildar det som vi skall forma till ett lärande.

Fritidslärare 2 säger också att omständigheter som frånvaro eller annat kan göra att deras planerade undervisning får ställas in men att ambitionen och tanken är att det skall vara minst en planerad aktivitet varje dag.

Fritidslärare 1 menar att allting deras fritidshem gör baseras på Lgr 11 då läroplanen alltid finns där i bakhuvudet. Han menar att deras fritidshem försöker erbjuda någon form av aktivitet varje dag men ställer sig tveksam till begreppet vuxenstyrd undervisning.

- Vi försöker att erbjuda någon form av aktivitet varje dag, sen om den är vuxenstyrd... det är den kanske inte alltid. Utan det kan vara mer att vi säger att idag finns det möjlighet att måla på staffli utomhus och då har vi vuxna plockat fram detta.

Fritidslärare 1 påpekar att det inte får bli för styrt. Han tror att Sverige är lite klivet i gällande styrd undervisning men att han är ganska bestämd i sin uppfattning. Han berättar även att han inte alltid är särskilt tydlig mot eleverna när det gäller vilka mål de har med fritidsaktiviteterna och är osäker om det är rätt eller fel. Han berättar hur han planerar fritidsverksamheten med sin kollega genom att följa en dagordning.

- Vi sitter ner och har en dagordning som vi följer för att få lite struktur med återkommande punkter. Barnsnack ifall någonting har hänt eller vi behöver gå igenom någonting. Vad händer i veckan? Och så vidare. Så tar vi punkt för punkt och diskuterar och reflekterar. Vi har en långtids, grovplanering som vi tittar på när vi sitter ner. Den sträcker sig fram till jul där vi har en plan för vad som skall hända under veckorna på ett ungefär. Sen finplanerar vi varje måndag och tisdag.

4.2 Elevernas individuella behov av rekreation

Fritidslärare 1 påtalar vikten av att möta elevernas olika behov efter en skoldag. Fritidslärare 1 konstaterar att fritidsverksamheten är en pedagogisk målstyrd verksamhet men att det även är viktigt att eleverna får ta igen sig efter en intensiv skoldag.

Att komma till fritids efter skolan och bara sjunka ner i en pärlplatta och bara vara där en stund måste de få göra utan att vi vuxna hela tiden måste styra dem. Det tycker jag. Det handlar om deras intressen och behov. Det kan finnas elever som behöver springa runt efter skoldagens slut men det kan också finna de elever som behöver bara sitta och ta det lugnt.

Fritidslärare 1 berättar att han ibland ser att eleverna fastnar i vissa saker vilket gör att de alltid väljer alltid samma typ av aktivitet om och om igen. Han påpekar att det kan ha att göra med att eleverna känner sig trygga i detta men det kan också vara så att de känner sig osäkra inför det andra aktiviteterna. Fritidslärare 1 menar då att det är fritidshemmets jobb att finnas där och vägleda eleverna in i nya roller. Han vill att eleverna ska känna sig trygga men att de vågar ta ett kliv ut i någonting främmande.

Fritidslärare 2 nämner relationsbyggande som en viktig nyckel för att lära känna eleverna och få veta vad det är de behöver. Fritidslärare menar att eleverna inte alltid själva förstår vad de behöver utan att pedagogerna får hjälpa dem med det. Hon tycker det är viktigt att eleverna har förtroende för pedagogen och att alla barn ska få möjlighet att samtal med en vuxen varje dag.

Vissa känner mer förtroende för mig medan någon annan känner ett större förtroende för min kollega. Så blir det automatiskt men vi försöker att få in omsorg, rekreation och vila för det är viktigt.

Fritidslärare 3 menar att fritidshemmet tillmötesgår elevernas behov genom att de observerar barnen. Han menar att de försöker se om det finns något behov, eller någon förmåga de behöver träna på. Fritidslärare 4 menar att det är väldigt svårt att möta alla elevernas behov men att de lyssnar in eleverna och planerar utifrån detta, både i det fria och i det mer spontana. Hon berättar att de inte kan möta alla elevers behov i de fritidslokaler de har. Det finns inget ”stojrum” där elever som har ett stort rörelsebehov kan vara. Behöver eleverna springa av sig får de gå ut och det funkar inte alltid bra alla dagar, i alla väder.

4.3 Frivillig eller obligatorisk undervisning

Fritidslärare 1 menar att det förekommer både obligatorisk och frivillig undervisning men att deltagande i de flesta av aktiviteterna är valfritt. Han berättar att de försöker uppmuntra eleverna att delta genom att pusha eleverna.

Säga typ ”det klart att du skall hänga med” liksom vissa saker vill man ju verkligen att de skall testa på.

Fritidslärare 1 konstaterar att de inte tvingar barnen att vara med men att de i hög utsträckning försöker att lirka med dem. Han berättar även att det finns tillfällen där eleverna inte får välja om de ska delta eller inte.

Sen ibland, igår till exempel hade vi en tipspromenad och då kom ju den vanliga frågan från barnen ”måste man vara med?” och då sa jag bara ”ja, nu måste man”, då accepterar dom ju det men det är ju liksom inga hot eller tvång på det sättet.

Fritidslärare 2 menar också att det förekommer både obligatorisk och frivillig undervisning på deras fritidshem och menar att det är syftet och lärandet som avgör.

- Det handlar om syftet med aktiviteten och vilket lärande vi tänker ska ske. Vissa gånger behöver alla vara med men vissa gånger kan de vara frivilligt. Vi försöker också lyssna in barnen i det för ibland säger de att de vill kunna välja fritt och då ska man kunna göra det men då är det också ofta att vi försöker planera för det.

Fritidslärare 3 menar att undervisningen på deras fritidshem aldrig eller väldigt sällan är obligatorisk. De erbjuder eleverna olika valmöjligheter men vill eleverna göra något annat så får de göra det.

Men vi tvingar ju aldrig någon till någonting. Däremot kan det ju vara så att om man skall gå till idrottshallen någon gång till exempel, då kan man behöva ta med alla elever upp även de som inte vill för att det skall funka mer personalen. Det hänger ju lite på om det är sjukdomar i personalen eller så. Vi behöver ju ha uppsikt över alla elever. Men oftast är det inte obligatoriskt.

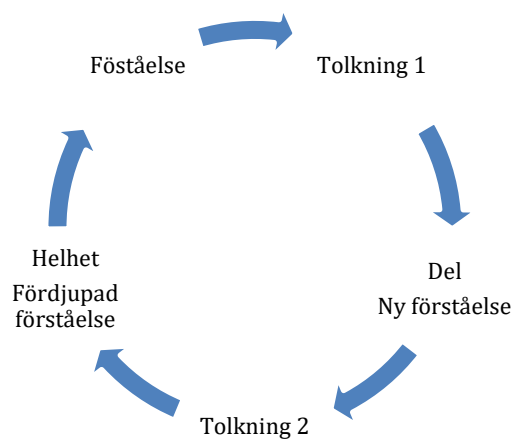
Fritidslärare 4 konstaterar att deras undervisning är frivillig men att de vill att alla elever ska våga prova de aktiviteter som är planerade.

Har vi en ny lek så tänker vi, 3 minuter kan du ställa upp, tycker du det är jättetråkigt får du gå, eller stå med och titta en stund då en del elever är osäkra på nya aktiviteter.

Fritidslärare 4 menar samtidigt att vissa aktiviteter, som att gå till skogen, gör att eleverna inte har samma frivilliga val utan att de då måste följa med.

5. Sammanfattande analys av resultat

Våra forskningsfrågor och vår studies syfte berör hur fritidspersonal prioriterar och resonerar gällande avvägningen mellan planerad undervisning och elevernas egna behov. Vi har med hjälp av den hermeneutiska cirkeln analyserat och tolkat resultatet utifrån delperspektiv och helhetsperspektiv. I praktiken innebär detta en ständig process bakåt och framåt mellan del och helhet där vår förståelse fördjupas utifrån vår egen kunskap och uppfattning, respondenternas individuella svar och respondenternas gemensamma svar. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att denna cirkularitet i den hermeneutiska traditionen betraktas som en god cirkel, eller spiral som pekar på möjligheten av en allt djupare förståelse av meningen. Vi tolkar utifrån vår förståelse vi har genom den erfarenhet eller den kunskap vi besitter. När vi får ny förståelse påverkar detta vår kommande tolkning. På så sätt fortlöper cirkulariteten och vår förståelse fördjupas.

Figur 1. Hermeneutisk cirkel

Utifrån ett delperspektiv kan vi konstatera att fritidslärarnas individuella intervjusvar gällande undervisningsuppdraget skiljer sig åt vilket gör att det inte finns ett unisont svar på våra frågor. Det är anmärkningsvärt i sig då fritidshemmets läroplan ska vara ett gemensamt rättesnöre. Det

finns resonemang som liknar varandra men ingen enhetlig samstämmighet i frågorna. Fritidslärarna som vi har intervjuat tolkar och använder läroplanen på olika sätt vilket vittnar om att det inte finns en gemensam samsyn kring fritidshemmets uppdrag. Variationen och osäkerheten kring uppdraget är något som Kane (2015) Andishmand (2017) och Andersson (2013) också konstaterar i sina studier. I vår studie blir respondenternas tolkningar viktiga delperspektiv i vår analys utifrån en helhetsbild, där alla svar från respondenterna vägs in. Utifrån delperspektiven kan vi utifrån ett helhetsperspektiv tolka in vissa resonemang som är mer tongivande.

Gällande undervisningens frivillighet eller obligatoriskhet var bilden entydig. Fritidslärarna var mot en absolut obligatoriskhet om inte detta nödvändigtvis krävdes på grund av utflykter, personalbrist eller andra speciella omständigheter. Samtidigt som fritidslärarna värnade om frivilligheten att delta så ville samtliga fritidslärare gärna att alla elever deltog i den mer styrda undervisningen. Fritidspersonalen vill att eleverna ska delta och engagera sig i den undervisning som fritidsledarna erbjöd eller hade planerat för. Majoriteten av fritidslärarna sa att de aktivt lirkar, pushar och uppmuntrar eleverna för att få dem att delta. Ett beteende som både kan få positiva och negativa effekter på eleven. Positivt i form av att eleven vågar utmana sig själv och på så sätt utveckla sitt lärande och sina förmågor. Negativt i form av att fritidsläraren sänder ut tydliga signaler att den planerade undervisningen är mer värdefull än den aktivitet som eleven hellre vill göra. Elevens behov att göra något annat överskuggas av fritidslärarens önskemål av delaktighet på den gemensamma undervisningen.

När vi analyserade fritidslärarnas relation till undervisningsuppdrag utifrån Lgr 11 så noterade vi stora skillnader. Två av fritidslärarna arbetade aktivt med läroplanen i både planering och utvärdering medan två fritidslärare hade en mer lågprofilerad relation till läroplanen. Läroplanen togs inte upp i två av respondenters svar utan respondenterna konstaterade istället att planerad undervisning ska förekomma utan att gå in på något specifikt innehåll eller lärande med undervisningen. Anledningarna att läroplanen i vissa fall kommer i skymundan tolkar vi utifrån respondenternas svar bero på fritidshemmets förutsättningar för lärande och fritidshemmets uppfattning om lärande. I vår studie framgick det att planerad undervisning inte alltid blev av på grund av lärarfrånvaro eller andra förändringar. Det framgick även att elevgruppens komplexitet spelade en stor roll utifrån vilken undervisning som går att genomföra. Studien visade även att läroplanen inte alltid ses som en målmedveten riktning för lärande utan som något grundläggande som finns med i bakgrunden oavsett aktivitet.

När vi undersökte hur fritidshemmen tillmötesgår alla elevers olika behov så varierade svaren utifrån två huvudperspektiv. Ett vuxenperspektiv där den vuxne hjälper barnet att förstå sina behov och ett barnperspektiv där barnets själv får välja utifrån sina behov. Vuxenperspektivet handlar om att fritidspedagogen observerar eleverna, skapar förtroende, lyssnar in eleverna för att på så sätt kunna anpassa verksamheten efter elevernas olika behov. Barnperspektivet handlar om att eleverna själva kan avgöra vilken typ av rekreation de behöver och att fritidsläraren respekterar detta.

I vår analys kan vi slutligen konstatera att majoriteten av fritidslärarna i studien fokuserar mer på situationsstyrt lärande i form av elevernas intresse eller behovsvalda aktiviteter. Stor vikt läggs på valfrihet och valbarhet vilket gör att lärandeklimatet på fritidsverksamheten förknippas som fri och lekfull. Det försvårar en mer riktad och ett mer målmedvetet lärande utifrån läroplanens centrala innehåll. Det förekommer regelbunden planerad undervisning utifrån läroplanen men inte i samma utsträckning som den spontana och fria leken. Studien visar att läroplanen i vissa fritidshem ses som ett viktigt verktyg i verksamhetens undervisningsuppdrag. En attityd som resulterar i att den planerade undervisningen i högre grad utgår från specifikt innehåll hämtat från Lgr 11. I andra fritidshem i studien fick gruppens välmående, verksamhetens funktionalitet och elevernas trivsel mer utrymme än undervisningsuppdraget. I vår granskning hur fritidspersonal prioriterar och resonerar gällande avvägningen mellan planerad undervisning och elevernas egna behov så kan vi konstatera att tradition och funktion är viktiga påverkansfaktorer. Tradition i form av fritidshemmets inarbetade rutiner och pedagogers uppfattning om lärande. Funktion i form av fritidshemmets dagliga uppdrag utifrån aktuell elevgrupp, personaltäthet och verksamhetslokal.

6. Diskussion

Studiens resultat visar att fritidshemmets verksamheter resonerar och prioriterar på olika sätt när det gäller undervisning och elevens individuella behov av rekreation. Som vi inledningsvis skrev så kräver uppdraget att elevens individuella behov hörsammas och att planerad undervisning förekommer. Detta dubbla budskap gör att de förekommer olika tankegångar och prioriteringar i olika fritidshem. Pedagogen kan hamna i kläm mellan att prioritera sitt undervisningsuppdrag och att prioritera elevernas egna behov och intressen då elevernas behov och intressen inte alltid går hand i hand med pedagogens planerade lärandeaktivitet. I studien kan vi se hur det uppstår en intressekonflikt som leder till att pedagogerna i studien försöker

pusha, lirka och uppmuntra eleverna att delta på den planerade undervisningen. Pedagogerna har på sin planeringstid tagit fram en lärandeaktivitet som är kopplad till läroplanen och vill att eleverna ska välkomna uppgiften. Pedagogerna är engagerade i aktiviteten och är måna om att genomföra den. Aktiviteten ska startas direkt efter skolan och fritidspedagogerna är förberedda och motiverade. Hur bemöts då de elever som längtat till fritids för att få springa av sig på fotbollsplanen eller de elever som efter en intensiv skoldag vill varva ned i en soffa? Hur bemöts de elever som av andra skäl har behov eller intresse av att eller göra något annat än de som fritidspedagogerna planerat. Fritidspedagoger i studien försöker få med dessa elever med hjälp av uppmuntran och peppande. Det finns självklart fördelar med detta beteende men vi det finns också en problematik. Det skapas en förväntan att delta och det kan indirekt signaleras en besvikelse över att elever inte deltar. Elevens vilja eller behov att göra något annat omfattas inte alltid av förståelse. Detta kan leda till att eleven tvingas kompromissa med sina egna behov på grund av den vuxne eller gruppens förväntan att alla ska delta. Fritidshemmet behöver bestämma vilket ben det ska stå på. På det ben som står närmare skolan där målstyrd obligatorisk undervisning utifrån en läroplan prioriteras, eller på det ben som står närmare individuell vald rekreation baserat på elevens intresse och behov.

Tidigare forskning vittnar om att meningsfullheten i elevens självvalda aktiviteter ibland ifrågasätts. Kane (2015) menar att fritidshemmet lek starkt förknippas med lärande och Holmberg och Kane (2020) menar att barnens egenvalda lek riskerar att bli opassande aktiviteter genom att de är bara är lek. Tullgren (2004) skriver att en del innehåll i leken och vissa sätt att leka utesluts i normalitetens namn. När vi tolkar fritidshemmets läroplan utifrån vår studie så konstaterar vi att fritidshemmets läroplan fokuserar mer på lärandet än på elevernas behov. Ordet undervisning förekommer 26 gånger medan behov endast förekommer 4 gånger i fritidshemmets läroplan. Första raden i fritidshemmets syfte slår fast att fritidshemmet syfte är att undervisningen i fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid (Skolverket, 2019). I nästkommande rad förklaras det att detta ska ske genom att undervisningen tar sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter (Skolverket, 2019). Denna formulering skickar ut en signal vad som prioriteras. Om vi vänder på dessa inledande meningar hade prioriteringen sett annorlunda ut. Då hade det stått att fritidshemmets syfte är att undervisningen tar sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter. Detta ska ske genom att undervisningen i fritidshemmet stimulerar elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid. Då hade elevernas behov, intressen och erfarenheter varit målet och undervisningen vägen för att nå dit. Ordet

meningsfull fritid hade istället för att associeras med undervisning som ger lärande istället associerats med undervisning som möter elevens behov och intresse.

Läroplanen för fritidshem gör att lärare på fritidshem riskerar att hamna i kollision med kollegier på fritidshem på grund av olika prioritetstolkningar. Fritidshemmets uppdrag behöver förtydligas då uppdraget tolkas olika. I vår studie kom vi fram till att funktion och tradition påverkade fritidslärares resonemang. Fritidshemmets funktion och fritidspedagogisk tradition får inte sätta tonen för hur ett fritidshem bedriver sin verksamhet. En verksamhet som har gemensamma centrala styrdokument och som enligt lag ska vara likvärdig. Vi efterlyser en konkretisering av uppdragets kärna. Med en förtydning av uppdragen kommer verksamheten stå stabilare och inte kunna påverkas lika lätt av fritidshemmets funktion eller fritidspedagogisk tradition. Med ett tydligare mål och ett tydligare uppdrag kommer fritidshemmet och dess personal inte känna den osäkerhet som Kane (2015) beskriver då hon menar att fritidspersonalen befinner sig i ett ingenmansland. Ett ingenmansland med elevernas fritid och självvalda aktiviteter på ena sidan och undervisning utifrån lärandemål på andra sidan (Kane, 2015). Ett förtydligande av fritidshemmets läroplan kommer även gynna likvärdigheten då ett utkristalliserade av syfte och mål skapar givna ramar och förutsättningar för att nå dit. En tolkningsbar läroplan och suddiga mål öppnar upp för lokala variationer där fritidshemmets funktion går före uppdragets egentliga syfte och mål.

Andishmand (2017) som i sin studie bekräftar att det finns en bristande likvärdighet gällande fritidshem vill se en ny diskussion om fritidshemmet uppdrag och innehåll i förhållande till socialisationens mål och normer och värden i samhället. Ett önskemål som högst sannolikt skulle välkomnas av respondenterna i vår studie. När vi tolkade deras svar utifrån vår studies syfte och våra forskningsfrågor så kunde vi ett gemensamt intresse för elevernas välmående individuellt och i grupp. Elevens välmående tolkade vi som viktigare för respondenterna än elevens lärande eller kunskapsinhämtning. Fritidshemmet skulle kunna vara en plats där socioemotionella förmågor var målet. Precis som Karin Lager (2015) skriver är socialt och relationellt lärande svårt att mäta och dokumentera vilket försvårar fritidshemmets systematiska kvalitetsarbete. Ett större fokus på socialisation, relation och värdegrund i fritidshemmets kontext går väl ihop med skolans uppdrag att främja elevers utveckling till ansvarsställande individer och medborgare (Skolverket, 2019). Vad händer om den sociala och emotionella utvecklingen hos eleverna prioriteras i lika stor utsträckning som den intellektuella och kognitiva utvecklingen hos eleverna? Vad händer om fritidshemmet har elevens behov, intresse och socioemotionell utveckling som högsta prioritet, före kunskapsinhämtning och faktiskt

lärande. Vad skulle en sådan satsning på elevens omätbara och mjuka förmågor och kunskaper innebära? Det vet vi inte säkert men en sak kan vi försäkra oss om. Det vi packar ned i elevernas ryggsäck idag, tar de med sig ut i morgondagens samhälle.

7. Litteraturförteckning

- Andersson, B. (2013). *Nya fritidspedagoger - i spänningsfältet mellan tradition och nya styrformer*. Umeå: Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap. Umeå universitet. Hämtad från: https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:603114/FULLTEXT02?hc_location=ufi
- All European Academies (2018). *Den europeiska kodexen för forskningens integritet. (Reviderad utgåva)*. Berlin: ALLEA - All European Academies
- Andishmand, C. (2017). *Fritidshem eller servicehem? En etnografisk studie av fritidshem i tre socioekonomiskt skilda områden*. Göteborg: Institutionen för pedagogisk kommunikation och lärande. Göteborgs universitet. Hämtad från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/52698/1/gupea_2077_52698_1.pdf
- Biesta, G. (2006). *Bortom lärandet: demokratisk utbildning för en mänsklig framtid*. Lund: Studentlitteratur.
- Björndal, C. (2018). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber
- Boström, L., & Haglund, B. (2020). *Everyday practices in Swedish school-age educare centres: a reproduction of subordination and difficulty in fulfilling their mission*. Höskolan i Gävle, Mittuniversitetet. Hämtad från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1445478/FULLTEXT01.pdf>
- Brinkkjær, U. (2013). *Vetenskapsteori för lärarstudenter*. Lund (1 uppl.). Studentlitteratur.
- Dahl, M., Eek-Karlsson, L. & Perselli, A. (red.) (2019). *Att skapa en professionell identitet: om utvecklingsinriktade examensarbeten i lärarutbildningen. (Första upplagan)*. Stockholm: Liber.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna (4 uppl.)*. Lund: Studentlitteratur.
- Eliasson, A. (2018). *Kvantitativ metod från början (4 uppl.)*. Lund: Studentlitteratur.
- Falkner, C., & Ludvigsson, A. (2016). *Fritidshem och fritidspedagogik – en forskningsöversikt*. Kommunförbundet Skåne Hämtad från: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1033918/FULLTEXT01.pdf>
- Gytz Olesen, S., & Møller Pedersen, P. (red.). (2004). *Pedagogik i ett sociologiskt perspektiv: en presentation av: Karl Marx & Friedrich Engels, Émile Durkheim, Michel Foucault, Niklas Luhmann, Pierre Bourdieu, Jürgen Habermas, Thomas Ziehe, Anthony Giddens*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, L., & Kane, E. (2020). *Den tacksamma leken, lek som retorisk i svensk fritidshemsforskning*. Stockholm: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen. Stockholms universitet.
- Kane, E. (2015). *Playing practices in school-age childcare: An action research project in Sweden and England*. Stockholm: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen. Stockholms

universitet. Hämtad från: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:851415/FULLTEXT01.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun. (Tredje [reviderade] upplagan)*. Lund: Studentlitteratur.

Lager, K. (2015). *I spänningsfältet mellan kontroll och utveckling - en policystudie av systematiskt kvalitetsarbete i kommunen, förskolan och fritidshemmet*. Göteborg: Institutionen för pedagogisk kommunikation och lärande. Göteborgs universitet. Hämtad från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/40661/2/gupea_2077_40661_2.pdf

Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (red.) (2020). *Lärande, skola, bildning. (Femte utgåvan)*. [Stockholm]: Natur & Kultur.

Persson, A. (2014). *Skola och makt: om viljan till kunskap, beroendet av utbildning och tvånget att gå i skola (3 uppl.)*. Stockholm: Carlsson.

Rudvall, G. (2001). *Lärarutbildningar och lärartjänster under efterkrigstiden*. Malmö: Högska.

SFS 2010:800. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2014). *Allmänna råd med kommentarer för fritidshem 2014*. Stockholm: Skolverket. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/publikationsserier/allmannarad/2014/allmannarad-for-fritidshem?id=3301>

Sverige. Skolverket (2016). *Fritidshemmet: ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. 2019. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2019/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet-reviderad-2019>

Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Lärarutbildningen, Malmö högskola. Hämtad från: <https://portal.research.lu.se/portal/files/4592639/1693282.pdf>

UNICEF Sverige (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

9. Bilagor

9.1 Intervjuguide

Hur gammal är du?

Vilken utbildning har du?

Under vilka år gick du din utbildning?

Hur länge har du arbetat som fritidspedagog/lärare i fritidshem?

Vad är dina arbetsuppgifter just nu?

Hur ofta har ni vuxenstyrd planerad undervisning utifrån det centrala innehållet i LGR11?

Hur gör ni när ni planerar aktiviteter för fritidshemmet?

Enskild planering? Planering i arbetslag? Önskemål? Utgår från eleverna?

Är den planerade undervisningen frivillig eller obligatorisk för eleverna?

Hur ofta får barnen bestämma själva vad de skall göra?

Hur arbetar ni för att tillmötesgå alla elevers behov i er undervisning?

9.2 Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter från som studerar på Högskolan i Kristianstad till lärare i fritidshem. Vi är nu inne på sista terminen och är i full gång med att skriva vårt examensarbete. Vi har valt att skriva om fritidshemmets uttalade mål och riktlinjer i förhållande till elevernas egna behov.

Syftet med vår studie är att undersöka hur fritidspersonal prioriterar och resonerar i avvägningen mellan planerad undervisning och elevernas egna behov. Vi vill ta reda på hur personalens planerade undervisning står i relation till elevernas egna behov och intressen.

Vi har läst in oss på en del forskning och annan litteratur i ämnet men är nu intresserade av att göra egna intervjuer med hjälp av högskoleutbildad fritidspersonal. Därmed vill vi intervjua dig som utbildad och med god kunskap inom ämnet. Intervjun består av tiotalet frågor och vi siktar på att intervjun max kommer att ta 45 minuter. Intervjun kommer att vara semistrukturerad vilket innebär att du som respondent har möjlighet att utveckla dina svar. Vi hoppas att du är intresserad av att ställa upp på vår intervju då din erfarenhet är värdefull för oss.

Vid intervjun kommer vi att ta hänsyn till de forskningsetiska huvudprinciperna. Vilket innebär att vi som forskare skyddar deltagarnas intressen, garanterar att deltagandet är frivilligt och baserat på informerat samtycke. Du kommer att ha möjlighet att avbryta intervjun när som helst. Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt och dina svar kommer endast att användas i forskningssyfte. Vid frågor och funderingar välkommen att höra av dig!

Hoppas att vi ses!

Hälsningar

Anton Samuelsson

Emil Hedlund